[illegible]

אין זיך

[illegible] פאר אינטראספעקטיווע ליטעראטור

[illegible]

יאנואר 1920

[illegible]

"IN SICH"
[illegible] MAGAZINE of INTROSPECTIVE [illegible]
BERNARD LEWIS, Managing Ed[illegible]
[illegible] 130 Henry Street, N.Y.

יעקב גלאַטשטיין

צעלאַ־צעלדי

צעלאַ־צעלדי.
צעלאַ־צעלדי — גרינג־פיסיגע.
צום צימבל פון צימבעל,
חערמשו חי אַ סאַרנע גרינג,
ווי אַ העדיל פלינק.
צעלאַ־צעלדי,
דיין קאַשטאַן־קאָפּ
איז גראָ אָציגר,
די בלאָע אויגען זעהען נים,
די בריטשען דיינע לאַבערען,
און דיין גוף שמעקט מיט אַלטקייט שוין,
מיט דעם ריאַך פון פאַרדומפּען פלייש;
אָבער צעלאַ־צעלדי,
צום צימב פון צימבעל
חערמשו חי אַ פאַרנע גרינג,
אַרויס, צעלאַ־צעלדי!
צעלאַ־צעלדי.
פאַרמייד די ריפּצען דיינע אַלע נאַכט,
זאָל דאָס רופען פון דער טויטער האַנט דיך נים שרעקען.
זאָג,
וועלכער באַרג ערד קען דען דיך פאַרדעקען,
אַז צום צימב פון צימבעל
חערמשו חי אַ סאַרנע גרינג,
גרינג־פיסיגע.
אַרויס — צעלאַ־צעלדי!

א. לעיעלעס

פּאָעטישע איבערשאַפונג

צרים און אומבאַהאַלטען איז די מענשליכע שפּראַך.
גרוים איז געווען די רעוואָלוציע אין דעם גאַנצען לעבען פון דער ערד, ווען דער מענש האָט אָנגעהויבען צו רעדען. אָבער אַלץ, וואָס איז שפּעטער געקומען נאָך אָט דעם געוואַלטיג־ווייכטיגען מאָמענט, איז פאַרהעלטניסמעסיג קליין און אומבאַדייטענד.

musical analogy — works with "neutral" notes = complete expressive freedom

developmental analogy for human civilization
the more complex our civilization has become, the more inadequate inherited lang becomes

צו דער מענש האָט אין אָנפאַנג זיך באַנוצט מיט דעם ווערב אָדער מיט דעם סובסטאַנטיוו — ווי עס בקירען זיך די פּילאָלאָגען — די גאַנצע מענשליכע שפּראַך איז אין מעשעך פון טויזענטער יאָהר־טויזענטער פאַרבליבען ניט מעהר, ווי אַ וואַריאַציע פון ווערבען און סובסטאַנטיווען מיט געוויסע אַריינגעשטעלטע ווערטער, אויסצופילען די בלאַנקען, און דאָס צאַפּלען זיך און רייסען זיך פון דער זעל.

די מענשליכע שפּראַך איז פאַרבליבען אָרים און אומבאַהאָלפען.

די זעל האָט זיך קעסיידער אַנטוויקעלט. יעדער געלעבטער טאָג האָט צוגעגעבען נייע געפיהלען, באַגריפען און עמפּינדונגען און דער מענש האָט ניט געקאָנט טאָן קיין אַנדער זאַך, ווי אָט די עמפּינדונגען און באַגריפען צו פאַרטייטשען מיט דעם באַגרענצטען שפּראַך־מאַטעריאַל וואָס ער האָט געהאַט.

אָבער אפילו אין דעם האָט איבער'ן מענש געהויערט אַ מוירע־דיגע באַגרענצונג.

די ווערטער זענען לעבעדיגע וועזענס. זיי האָבען זייער אייגענע געשיכטע. זיי האָבען באַשטימטע אַסאָציאַציעס. און די אַסאָציאַציעס זענען שווערע שטיינער אַרום דעם דינעם האַלז פון ווערטער.

מיט דער צייט איז די מענשליכע זעל ניט קלעהרער, נאָר טונקעלער געוואָרען. פּונקט ווי פאַר דעם ערוואַקסענעם מענש איז די וועלט אַסאַך פולער מיט רעטענישען ווי פאַר דעם קינד, אַזוי איז די פאַרפּלאָנטערטקייט פון דער וועלט מיט איהרע ערשיינונגען געוואָרען אַלץ גרעסער, וואָס קולטורעלער און אַנטוויקעלטער די מענשהייט איז געוואָרען. אַלץ טונקעלער, סוידעספולער — אויך די זעל.

און האָט די זעל געפּרוּווט זיך אויסצודריקען — און דאָס איז דער טאַמצים פון ליטעראַטור און באַזונדערס פון פּאָעזיע — האָט זי געמוזט אָפּערירען מיט פאַרטיגע ק אָ נ ק ר ע ט ע ווערטער, מיט ווערטער, וועלכע האָבען אַ באַשטימטען זין, וועלכע זענען נאָך אַלעמען ווייניג בויגזאַם, מיט ווערטער וועלכע ווערען נ י ט ב ל ו י ז פאַר פּאָעזיע און ליטעראַטור באַנוצט.

איך בין אַ קנאַפּער ווייסער אין מוזיק. אָבער איך שטעל זיך פאָר אַז דער מוזיקער האָט פאַר זיין וועלט אַסאַך אַ מעהר דאַנקבאַרען מאַטעריאַל, ווי דער דיכטער. דער מוזיקער אָפּערירט מיט קלאַנגען, וועלכע זענען אָן און פאַר זיך — גאָרנישט. נייטראַלע געגענשטאַנדען, אַזוי צו זאָגען. בלויז אין דער קאָמבינאַציע, וואָס דער מוזיקער פיהרט דורך מיט די קלאַנגען, ווערען זיי לעבעדיג.

דער מוזיקער האָט דעריבער אַ פרייע וועלט פאַר זיך. דער קלאַנג ליגט אַ געהאָרכזאַמער, אַ דינסט־גרייטער פאַר זיין זעל. ער קאָן מיט איהם טאָן וואָס ער וויל, און ווי ער וויל.

איך פיהל אויך אַ געוויסע קינע צום מאָלער. מאָלעריי איז זעהר עהנליך — אַלס קונסט — צו פּאָעזיע. אַסאַך נעהנטער, שיינט מיר, ווי מוזיק, כאָטש דאָס רייך פון מוזיק באַשטעהט, ווי דאָס רייך פון פּאָעזיע, פון קלאַנגען ווייל דער מאָלער עפּעס אויסדריקען האָט ער פאַר זיך אַ וועלט נייטראַלע פאַרבען, וועלכע זענען אָן און פאַר זיך אָהן טראַדיציע, אָהן היסטאָריע און אָהן וואָרנונג.

אי פאַר'ן מוזיקער, אי פאַר'ן מאָלער זענען זייערע מאַטעריאַלען — בלויז זייערע.

אַזוי, יעדענפאַלס, קומט עס אויס ביי מיר — דעם לאַימאַן סיי אין מוזיק, סיי אין מאָלעריי.

די פּאָעזיע אָפּערירט אָבער מיט ווערטער, מיט דעם זעלבען מאַטעריאַל, וועלכער דריקט אויס די וועלט אי פון'ם אַרבייטער אי פון'ם פויער, אי פון דעם דאָקטאָר אי פון דעם סויכער. מיט וועלכען עס איז פול די פאַבריק, די אָבסערוואַטאָריע, די לאַבאָראַטאָריע און די קיך.

* * *

ווערטער — דאָס זענען דער גרויסער שטרויכעלשטיין פון פּאָעזיע. אָן זיי צעשלאָגט זי זיך אָפּט. פאַרפּלאָנטערט זיך אין זיי. פאַלט ניט זעלטען.

דער שטרויכעלשטיין פון דער פּאָעזיע — אָבער — ווי גרויס די טרויסט — דער טריאומף פון דעם פּאָעט!

טאַקע דער מאַטעריאַל פון קיך און פאַבריק און וויסענשאַפט־קאַבינעט, אָבער ער — דער דיכטער — איז אימשטאַנד פון די ווערטער צו מאַכען אַ מוזיק, אַ מאָלעריי. אימשטאַנד אַרויסצוטרייבען די קאָנקרעטקייט פון די ווערטער, צו פאַרווישען דעם פּאָנים פון דער טראַדיציע, וואָס שלעפּט זיך זיי נאָך. אָפּצוגלעטען די קאָנטורען, גריבער און בערגלעך פון דער היסטאָריע, וואָס זיי טראָגען אין זיך.

דער דיכטער קאָן צעגלירען אינגאַנצען דעם אַלגעמיינעם און אַלטעגליכען זין פון דער שפּראַך. די ווערטער קאָנען — און ד אַ ר פ ע ן — פאַר איהם ווערען טענער און פאַרבען — בלויז.

ער איז'דער, וואָס לעבט פון דאָס נייע איבער די גרויסע ערדישע רעוואָלוציע, ווען דער מענש האָט נאָר וואָס אָנגעהויבען צו רעדען. ער אַנטפּלעקט פון דאָס נייע די פרייד פון קאָנען זיך אויסדריקען, פון קאָנען אין אויסערליכע קלאַנגען איבערגעבען אַן אינערליכע וועלט. ער שאַפט אַלעמאָל פון דאָס נייע.

זיינע — איז די וועלט פון אייביגער, יונגער איבערראַשונג, פון פריידיגער יעצירע, פון נייע אַנטדעקונגען און אַלע מאָל פרישע אַנטפּלעקונגען.

The past exists only as a monument — not to inspire new works of art
For a work to be new requires a radically new form

* * *

יעדעס נייע ליד דאַרף זיין אַן אַנטפּלעקונג און אַ שאַפונגס־ווערק. אַניט האָט עס קיין שום ווערט ניט. איז עס גאָר קיין פּאָעזיע ניט.

אויב אַ ליד איז ניט קיין נייער אַקט פון יעצירע ווערט עס דערדריקט אונטער דער לאַסט פון די שטיינער, מיט וועלכע די פאַרגאַנגענהייט פון די ווערטער הענגט דערויף.

איז דאָס ליד בלויז אַ גיפּסענער, קינסטליך־צונויפגעקלעפּטער מאָדעל פון דעם מאַרמאָרנעם אָדער לעבעדיג־ליימענעם אָריגינאַל, איז עס פול מיט דער גאַנצער דומפּקייט פון רייאַך, פאַרב און קלאַנג, וואָס דאָס וואָרט אַלט אַנטהאַלט.

אַלט און יונג, אַלט און יונג. טאָג־טעגליך קומט אויס צו הערען אָט די ווערטער אין דער קונסט, אין ליטעראַטור, אין פּאָעזיע.

אויב די דאָזיגע ווערטער האָבען אַ זין איז עס דער:

אַלט שטעהט פאַר אומשעפערישקייט, יונג פאַר אייביג־נייער איבערשאַפונג.

און די איבערשאַפונג געפינט איהר עקספּרעסיע אין דעם „ווי אַזוי".

עס איז אַ טרואיזם אַז דער „וואָס" איז באַגרענצט. צי מען רופט עס טעמעס, שטימונגען, געפיהלען, איבערלעבונגען און געדאַנקען — דאָס אַלץ איז שוין געווען, געווען, געווען. מען קאָן קעמאַט ניט מעכאַדעיש זיין אין אָט די אַלע. די גרעסערע, רייכערע טונקעלקייט פון דער זעל, וואָס קומט אַלס רעזולטאַט פון דער אויסגעוואַקסענער קולטור, איז אויך איינגעצאַמט אין רוים, וואָס אַנבאַלאַנגט דעם „וואָס". אָפען און ברייט אָבער איז פאַר דער זעל דער „ווי אַזוי".

און איז נאָר דער „ווי אַזוי" אַן עמעסע מעטאַמאָרפאָזע, מוז אויך דער „וואָס" ווערען אַן אַנדערער, אַ נייער, אַן איבערגעשאַפענער.

אין דעם פאָרמלאָזען שטיק מאַרמאָר ליגען און וואַרטען אַלע מעגליכע מעגליכקייטען; די מאַדאָנאַ און די אָדאַליסקע, דער דערלייזער און דער ניט־גוטער, דער גרעסטער מענשליכער טרוים און זיין העסליכסטער באַגעהר. זיי ליגען אָט די מעגליכקייטען, און וואַרטען אויסגעלייזט צו ווערען, וואַרטען אויף עקספּרעסיע.

דער „ווי אַזוי" — איז די עקספּרעסיע. ער בלאָזט אַריין דעם גייסט פון לעבען אין איין געוויסער שלומערענדער מעגליכקייט און די אַנדערע פאַרניכט ער. דער „ווי אַזוי" ווערט אַ „וואָס", די פאָרם — אינהאַלט. די עקספּרעסיע — דאָס זיין גופא.

איבערשאַפונג מוז זוכען נייע פאָרמען. נייע פאָרמען איז דער אויסדרוק פון גייעם אינהאַלט וואָס שלומערט אין דער פאָרמלאָזיגקייט

פון כאַאָס, און בענקט דאָרט און וואַרט דאָרט שמאַכטיג.

אַלטע פאָרמען — איז אויך פאַרגליווערטער אינהאַלט, וואָס האָט זיינס אָפּגעטאָן און געהערט בלויז צו פאַרגאַנגענהייט.

* * *

איז האָמער אַלט? און די ביבעל? און דאַנטע? און שעקספּיר? און געטהע?

יאָ, זיי זענען אַלט. נאָך מעהר. זיי זענען פאַר מיר מעהר קיין ליטעראַטור ניט. קיין פּאָעזיע אין דעם עמעסען זין.

זענען זיי, אַלזאָ, ווערטלאָז?

ניין, זייער ווערט איז זעהר אַ גרויסער. עס איז דער ווערט פון מאָנומענטען. זיי זענען מאָנומענטען פון דער מענשליכער קולטור און געהערען אין איין קאַטעגאָריע מיט די אַסירישע פּאַנעלען, עגיפּטישע אָבעליסקען און פּיראַמידען, גריכישע סטאַטועס, רוימישע אַרקען און געביידען, גאָטישע קאַטעדראַלען, ביזאַנטישע קופּאָלען, מאַוריטאַנישע געמאַכען.

וואָס איז די באַציהונג צו די פּאַנעלען, סטאַטועס, געביידען און קאַטעדראַלען?

אַ פאַרשידענאַרטיגע. די שטאַרקסטע אָבער איז — קוריאָזיטעט. נייגעריגקייט. ווי האָבען מענשען דענסמאָל געפיהלט? וואָס האָבען זיי געדענקט? ווי אַזוי געטראַכט?

מאַנכע ליטעראַרישע אַלט־מייסטערס זענען שוין זאָגאַר אין דער בכינע פון עגיפּטישע מומיעס. מען קוקט אויף זיי דורך גלאָז, בלויז אויס נייגעריגקייט, געמישט אַ ביסעל אַ מיט ווידערגעפיהל אַ מיט שרעק.

צו ליטעראַטור און צו פּאָעזיע טאָר אָבער ניט זיין קיין באַציהונג פון קוריאָזיטעט. די באַציהונג צו פּאָעזיע, ווי צו קונסט אין אַלגעמיין, מוז זיין ווי די באַציהונג צו אַ לעבעדיגען מענש. נאָך ריכטיגער: ווי צו אַ געליבטער. מען מוז גערירט און גערעגט ווערען. ווערט מען עס ניט — איז דאָס דער בעסטער סימען און באַווייז, אַז אין דעם געגעבענעם מאָמענט האָט מען פאַר זיך ניט קיין קונסט, ניט קיין פּאָעזיע.

דאָן האָט מען פאַר זיך:

געשיכטע, קולטור־היסטאָריע, סואַווענירען, אין בעסטען פאַל — מאָנומענטען, צו וועלכע מען האָט אַכטונג אָבער צו וועלכע מען איז אויך גאַנץ גלייכגילטיג.

* * *

פּאָעזיע מוז זיין אייביג־יונג. אַן אייביגע שאַפונג. די אייביגע יונגשאַפט ציהט איהר יעניקע פון דעם אויפען, ווי עס ווערט

געריכטעט, און דערפאר רייסט זיך די פּאָעזיע צו אַלץ נייע פאָרמען, צו אַלץ נייע עקספּרעסיע־מיטלען.

דאָס איז ניט בלויז פאָרם. די פאָרם איז ניט מעהר ווי דער אויסדרוקס־אויפן פון דעם דראַנג פון אינהאַלט. אין לעצטען סאך־האקעל מיינט עס, אַז דורך דער נייער פאָרם זוכט אַ נייער א י נ ־ ה א ל ט זיך דורכצוברעכען אַ וועג.

ליבע איז אייביג. אָבער דער אויפן, ו ו י צו ליבען בייט זיך קעסיידער. בייט זיך אַזוי שטאַרק, אַז עס באַקומט זיך אַ נייע, אַן אַנדער ליבע. דער נייער פּאָעט דאַרף אויסדריקען אַט די נייע ליבע דורך אַ נייעם ריטם, דורך אַ נייער פאָרם. בלויז דאַן איז ער היינטצוטאָג — פּאָעזיע, אַניט איז עס עפּעס אַנדערש. נ י ט קיין פּאָעזיע יעדענפאַלס.

דאָס זעלבע מיט טרויער, אומרוה. דאָס זעלבע מיט נאַציאָנאַלען וועה, נאַציאָנאַלען אומגליק אָדער פרייד. דאָס זעלבע מיט אַ״ל ז.

נייע פ א ר ם איז ניט קיין אויסערליכע זאַך. בלויז טראָפּאַ־נען דענקען אַזוי. נייע פאָרם איז אינערליכער דראַנג. אינערליכע איבערשאַפונג.

אָהן אַט דעם דראַנג און אָהן דער נויטינקייט פון איבערשאַפונג איז די נייע פאָרם אַ קאַריקאַטור, אַ פּאַראָדיע, אַ פּאַרזועהעניש.

וואָס איז אָבער אָזוינס דער אינערליכער דראַנג? און וואָס באַשטעהט דער מוז פון איבערשאַפונג?

פאַרצייכען און באַשרייב — גאָרנישט. קוק אַריין א י ן ז י ך, און זעה!

די גאַנצע וועלט איז גאָרנישט פון דרויסען פון דיר. א י ן ד י ר זענען אַלע וועלטען, פאַרגאַנגענע, געגענווערטיגע און צוקונפטיגע.

אַלץ וואָס ד ו זעהסט אין זיך איז ד י י ן עמעס, ד ע ר עמעס פאַר דיר.

א י ן דיין אייגענער זעל מוז פאָרקומען די איבערשאַפונג.

דער אומבאַוויגבאַרער פאַרלאַנג אַראָפּצואַוואַרפען פון זיך דעם גאַנ־צען באַרג ליגענס וואָס אַ דרויסענדיגע, פרעמדע וועלט האָט אָנגע־וואָרפען; די שטרעבונג צו צעברעכען אַלע פּעטישען, מיט וועלכע די דרויסיגע, פרעמדע וועלט האָט זיך באַפעלקערט, און צווינגט אַרויף אויף דער זעל; דער כיישעק איבערצושניידען דעם פאָדעם פון טראַ־דיציע, ווערטער־טראַדיציע, קונסט־טראַדיציע א. ד. ג., וואָס איז גע־וואָרען אַ לאַסט; דער מוז זיך אַליין אויסצושיילען פון דעם אָנגע־קלעפּטען, אָנגעהאַנגענעם, אָנגעוואָרפענעם — דאָס איז דער מוז פון איבערשאַפונג.

די פעהיגקייט פאַר דעם אַלעם צו געפינען אַ געהעריגע עקס־

The source of all new impulses = ego

פּרעסיע, שטיצענדיג זיך אויף גאָרנישט. ניט רעכענענדיג זיך מיט קיין שום קלאָלים — דאָס איז דער זין פון די נייע פאָרמען, און פון די נייע ריטמען.

אין די אינערליכע וועלט אַ כאַאָס, זאָל דער כאַאָס ג ע נ ע ב ע ן ווערען. ניטאָ וואָס מוירע צו האָבען. דער כאַאָס וועט סיי ווי סיי ניט קומען ווי אַ פאָרמלאָזע שטיק טונקעלקייט. ביים ד י כ ט ע ר וועט ער מעמיילע אָננעמען געוויסע, געהעריג־צוגעפּאַסטע פאָרמען, — און עס וועט זיין אַן איבערשאַפונג. אַזוי איז די גאַנצע וועלט באַשאַפען געוואָרען:

פון אַן אינערליכען דראַנג פון אימיצענס אַ כאַאָס זיך אויסצודריי־קען, זיך אַרויסצורייסען, אַ טיקען און אַ וועלכער עס איז צוגעפּאַסטער געהעריגער פאָרם צו געפינען.

רעפלעקסיעס

מאַני לייב אַלס ווער־ליבריסט

מאַני לייב האָט לעצטענס אויך גענומען שרייבען אין פרייע פערזען. מיר פאַרגינען עס איהם, נאַטירליך, מיט׳ן גאַנצען הארצען. ווער עס איז אַ דיכטער, מוז היינטיגע צייטען דערפיהלען אַ נויטינקייט אַרויפצוגעהן אויף ברייטערע וועגען, אָדער — נאָך ריכטיגער — אָוועק־צוגעהן פון די איינגעצאַמטע אַלטע שטעגען.

אָבער אויב מאַני לייב מאַכט פּאַרזוכען אַליין צו שרייבען אויף אַ נייעם אויפן — פאַרוואָס האָט ער ניט מוט אָפען צו אַנערקענען די נייע פאָרמען, פאַרוואָס איז ער אַזוי גרייט צו קריטיקירען און אַטאַקירען זיי? מיר ווייסען, אַז ער טוט עס.

מען קאָן שוין היינט ניט אַרויסדרעהען זיך מיט דעם טעריץ, אַז אַ פּאָעט מעג זיין ניט אויסגעהאַלטען. ער מעג זיין אין קאַס אויף אַנדערע און דאָך טאָן אַליין דאָס, וואָס ער טאַדעלט. אַגעוו, איז דער קולט פון גיט אויסגעהאַלטענקייט שוין לאַנג — אַ ביסעל צו לאַנג — מאָנאָפּאָליזירט פון וישא לאַנדוי׳ן, און מאַני לייב וואָלט דאָך ניט געוואָלט, אַז מען זאָל וועגען איהם זאָגען אַז ער טוט נאָך אַנדערע.

מעגליך, אַז מאַני לייב האָט זיך לעצטענס גענומען שרייבען אין פרייע פערזען, קעדיי צו באַווייזען, ווי שלעכט עס איז די פריי־ערזינע פּאָעזיע. וואָרים פאַרוואָהר; פאַר אַן אומפּאַרטייאישען פּאָעטישען טריבונאַל וואָלטען מאַני לייב׳ס פרייע פערייז ניט געקאָנט דינען אַלס אַ פאַרטיידיגענדער אַרגומענט פאַר דעם ווער־ליבער,